

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain viittaussäännökseen lisättäväksi säännös opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimivallasta tutkia lainvoimaisen koulumatkatukipäätöksen poistamista koskevat hakemukset. Lain muutoksenhakua koskeva säännös ehdotetaan yhdenmukaistettavaksi Kansaneläkelaitoksen toimialan muiden etuuslakien muutoksenhakua koskevien säännösten kanssa. Koulumatkatukeen oikeutettuja opiskelijoita koskevaan säännökseen ehdotetaan

lisättäväksi säännös opiskelijan oikeudesta koulumatkatukeen silloin, kun hän on erityisen painavasta syystä kieltäytynyt koulutuksen järjestäjän osoittamasta maksuttomasta asuntolapaikasta. Lisäksi euro-järjestelmään siirtymisen vuoksi koulumatkatuen myöntämisen edellytyksiä ja koulumatkatuen määrää koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että niissä viitattaisiin markkamäärän sijasta pelkkään määrään. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annettu laki (48/1997), jäljempänä koulumatkatukilaki, tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1997. Laissa on itsenäiset säännökset muun muassa muutoksenhausta ja virheen korjaamisesta. Virheen korjaamista koskevan 10 §:n mukaan Kansaneläkelaitos voi asianomaisen suostumuksella poistaa virheellisen päätöksensä. Säännös vastaa Kansaneläkelaitoksen toimialan muiden etuuslakien ja hallintomenettelylain (598/1982) säännöksiä ja se otettiin lakiin lähinnä selvyysvuoksi.

Koulumatkatukilain 14 § sisältää viittauksen eräisiin opintotukilain (65/1994) säännöksiin. Sen mukaan koulumatkatukiasioissa noudatetaan soveltuvin osin opintotukilain säännöksiä opintotuen toimeenpanosta, tarkistamisesta ja keskeyttämisestä, takaisinperinnästä, itseoikaisusta, lainvoimaisen päätöksen oikaisemisesta, tietojen käytöstä, salassapitovelvollisuudesta, ulosmittaus- ja siirtokiellosta sekä rahoituksesta. Koska säännöksen mukaiset menettelyt vastaavat opintotuessa voimassa olevaa käytäntöä, niistä ei katsottu olleen tarpeen säätää koulumatkatukilaisissa erikseen. Koska koulumatkan tukemisessa on myös kysymys opintojen tukemisesta, nähtiin luontevana pitää menettelyt yhteneväisinä opintotuen kanssa.

Koulumatkatukilain antamisen aikana voimassa ollut opintotukilain 31 § koski otsikkonsa mukaisesti lainvoimaisen päätöksen oikaisemista. Sen mukaan Kansaneläkelaitoksen tuli oikaista opintotukilain nojalla antamansa lainvoimainen päätös, jos se oli perustunut väärään tai puutteelliseen selvitykseen tai oli ilmeisesti lainvastainen. Säännöksen mukaan päätös voitiin oikaista sekä asianosaisen eduksi että vahingoksi. Viimeksi mainittu toimenpide edellytti kuitenkin, että asianosaiselle varattiin mahdollisuus tulla asiassa kuulluksi. Hakijan suostumusta päätöksen muuttamiseksi ei vaadittu. Kansaneläkelaitoksen hoitamien etuuslakien muutoksenhakua, itseoikaisua, päätöksen poistamista ja virheen korjaamista koskevia säännöksiä yhdenmukaistettiin 1 päivänä toukokuuta 1997 voimaan tulleilla laeilla (328—342/1997). Opintotukilakiin lisättiin muun muassa virheen korjaamista koskeva 31a §. Sen mukaan Kansaneläkelaitos tai opintotukilautakunta voi asianomaisen suostumuksella poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen, jos päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen. Opintotukilain 31 § muutettiin yhdenmukaiseksi Kansaneläkelaitoksen toimialan muiden etuuslakien vastaavien säännösten kanssa. Muutetun 31 §:n mukaan, joka otsikkonsa mukaisesti koskee päätöksen poistamista, vakuutusosoikeus voi Kansaneläkelaitoksen tai asianomaisen opintotukilautakunnan esityksestä taikka asianomaisen hakemuksesta poistaa lainvoimaisen päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi, jos päätös perustuu väärään tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lain vastainen. Jos asiassa, jossa on kysymys evätyen edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, ilmenee uutta selvitystä, Kansaneläkelaitos tai opintotukilautakunta voi aiemman lainvoimaisen päätöksen estämättä myöntää evätyen edun tai myöntää edun aikaisempaa suurempana. Opintotukea koskevaa lainvoimaista päätöstä ei ole voitu 1 päivästä toukokuuta 1997 lähtien enää oikaista opintotuen saajan vahingoksi ilman hänen

suostumustaan, vaan päätöksen oikaiseminen edellyttää tällöin päätöksen poistamista vakuutusosoikeudessa.

Voimassa olevan opintotukilain 31 §:n ja koulumatkatukilain 10 ja 14 §:n mukaan virheellisen koulumatkatukipäätöksen korjaaminen etuudensaajan vahingoksi edellyttää tämän suostumusta. Jos etuudensaaja ei anna suostumustaan, on ennen virheen korjaamista haettava virheellisen päätöksen poistamista. Vakuutusosoikeus on muun muassa 9 päivänä syyskuuta 1998 antamallaan päätöksellä todennut, ettei vakuutusosoikeuden toimivaltaan kuulu koulumatkatukilain nojalla annetun Kansaneläkelaitoksen päätöksen poistaminen.

Koulumatkatukilain 9 §:n mukaan koulumatkatukea koskevaan Kansaneläkelaitoksen päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta opintotuen muutoksenhakulautakunnalta.

Muutoksenhakulautakunnan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Tarkoituksenmukaisuussyistä viimeisen valitusasteen tulisi ratkaista myös lainvoimaisen päätöksen poistamista koskevat esitykset. Tämän vuoksi koulumatkatukilain 14 §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännös opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimivallasta ratkaista lainvoimaisen koulumatkatukipäätöksen poistamista koskevat esitykset. Samalla säännöksen sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi voimassa olevaa opintotukilain 31 §:ää vastaavaksi.

Lisäksi koulumatkatukilain muutoksenhakua koskevan 9 §:n sanamuotoa ehdotetaan yhdenmukaistettavaksi muiden Kansaneläkelaitoksen toimialan etuuslakien muutoksenhakua koskevien säännösten kanssa. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, milloin valittajan katsotaan saaneen tiedon päätöksestä.

Koulumatkatukilain 2 §:n 2 momentin mukaan koulumatkatukeen ei ole oikeutettu opiskelija, jolle koulutuksen järjestäjä on osoittanut maksuttoman asuntolapaikan. Opintotukilain 14 §:n mukaan asumislisään ei ole oikeutettu opiskelija, joka olisi oikeutettu maksuttomaan asuntolapaikkaan,

ellei ole painavia syitä sille, että opiskelija ei voi ottaa asuntolapaikkaa vastaan. Säännös opiskelijan oikeudesta asumislisään silloin, kun hän on erityisen painavasta syystä kieltäytynyt maksuttomasta asuntolapaikasta, lisättiin opintotukilain 14 §:ään lailla 41/2000.

Koulumatkatukilain koulumatkatukeen oikeuttavia opiskelijoita koskevaan 2 §:ään ehdotetaan lisättäväksi opintotukilain 14 §:ää vastaava ja Kansaneläkelaitoksen käytännön mukainen säännös. Jos maksuttomaan asuntolapaikkaan oikeutetulla opiskelijalla on pätevä syy kieltäytyä asuntolapaikasta, koulumatkatukea voitaisiin muiden edellytysten täytyessä myöntää. Pätevänä syynä voitaisiin pitää esimerkiksi terveydellisiä syitä tai sitä, että opiskelija on jo ennen opintojen alkamista asunut itsenäisesti vakituudessa asunnossa.

Eurosta tuli 1 päivänä tammikuuta 1999 Euroopan unionin talous- ja rahaliittoon kuuluvien maiden yhteinen valuutta. Euro otetaan yleisesti käyttöön kolmen vuoden siirtymäkauden jälkeen 1 päivänä tammikuuta 2002. Kansaneläkelaitoksen hoitamat etuudet maksetaan euroina 1 päivästä tammikuuta 2002 alkaen. Tämän vuoksi koulumatkatukilain 3 ja 5 §:ää ehdotetaan muutettaviksi suomenkielisen sanamuodon osalta siten, että niissä viitattaisiin markkamäärän sijasta pelkkään määrään.

2. Esityksen vaikutukset

Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimivaltaa koskeva säännös selkeyttäisi virheellisten koulumatkatukipäätösten

korjaamis- ja poistomenettelyä. Muut ehdotetut muutokset ovat lähinnä selventäviä ja tarkentavia. Säännös opiskelijan oikeudesta koulumatkatukeen silloin, kun hän on erityisen painavasta syystä kieltäytynyt koulutuksen järjestäjän osoittamasta maksuttomasta asuntolapaikasta, perustuu Kansaneläkelaitoksen nykyiseen käytäntöön. Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä opetusministeriössä. Valmistelun yhteydessä on kuultu Kansaneläkelaitosta, opintotuen muutoksenhakulautakuntaa ja vakuutusosakeyhtiötä.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Voimaantulosäännökseen ehdotetaan selvyden vuoksi otettavaksi säännös siitä, että 14 §:n toimivaltasäännöstä sovelletaan myös ennen sen voimaantuloa vireille pantuihin lainvoimaisen päätöksen poistamista koskeviin hakemuksiin ja esityksiin. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta 10 päivänä tammikuuta 1997 annetun lain (48/1997) 2 §:n 2 momentti, 3 §:n ja 5 §:n 1 momentin suomenkielinen sanamuoto sekä 9 ja 14 §, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 2 momentti laissa 637/1998, seuraavasti:

2 §

Koulumatkatukeen oikeutetut opiskelijat

Koulumatkatukeen eivät kuitenkaan ole oikeutettuja etä- tai yksityisopetuksessa, maksullisena palvelutoimintana järjestettävässä koulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa, näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon tai ammatti- tai erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa taikka palkallisessa työharjoittelussa olevat opiskelijat. Tukeen ei ole myöskään oikeutettu:

- 1) opiskelija, jolle koulutuksen järjestäjä on osoittanut maksuttoman asuntolapaikan, ellei ole erityisen painavia syitä sille, että opiskelija ei voi ottaa asuntolapaikkaa vastaan;
- 2) opiskelija, joka ei käytä koulumatkaansa joukkoliikennettä tai koulutuksen järjestäjän järjestämää koulukuljetusta, vaikka hänellä olisi siihen mahdollisuus; eikä
- 3) opiskelija, joka saa tukea koulumatkasta aiheutuviin kustannuksiin jonkin muun lain nojalla.

3 §

Koulumatkatuen myöntämisen edellytykset

Koulumatkatuki myönnetään opiskelijalle, jonka yhdensuuntainen koulumatka on

vähintään 10 kilometriä ja koulumatkan kustannukset kuukaudessa ylittävät asetuksella säädettävän määrän.

5 §

Koulumatkatuen määrä

Koulumatkatukena maksetaan edellä 3 §:ssä tarkoitetun määrän ylittävät kustannukset lisättyinä asetuksessa säädetyllä määrällä.

9 §

Muutoksenhaku

Koulumatkatukea koskevaan Kansaneläkelaitoksen päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta opintotuen muutoksenhakulautakunnalta. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Valituskirjelmä on toimitettava Kansaneläkelaitokselle 30 päivän kuluessa siitä, kun valittaja on saanut päätöksestä tiedon. Valittajan katsotaan saaneen tiedon päätöksestä seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on postitettu hänen ilmoittamallaan osoitteella, jollei muuta näytetä.

Jos opintotuen muutoksenhakulautakunnalle annettava valitus on saapunut 2 momentissa säädetyin määräajan jälkeen, muutoksenhakulautakunta voi tästä

huolimatta ottaa valituksen tutkittavakseen, jos myöhästymiseen on ollut painavia syitä. Kansaneläkelaitoksen päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

14 §

Viittaussäännös

Jollei tässä laissa toisin säädetä, noudatetaan soveltuvin osin, mitä opintotukilaissa (65/1994) säädetään opintotuen toimeenpanosta, tarkistamisesta ja keskeyttämisestä, takaisinperinnästä, itseoikaisusta, päätöksen poistamisesta, tietojen käytöstä, salassapitovelvollisuudesta,

ulosmittaus- ja siirtokiellosta sekä rahoituksesta. Lainvoimaisen päätöksen poistamista koskevan esityksen tai hakemuksen ratkaisee kuitenkin opintotukilain 31 §:n 1 momentissa mainitun vakuutusosoikeuden sijasta opintotuen muutoksenhakulautakunta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2001. Sen 14 §:ää sovelletaan myös ennen sen voimaantuloa vireille pantuihin lainvoimaisen päätöksen poistamista koskeviin hakemuksiin ja esityksiin.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 9 päivänä helmikuuta 2001

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Kulttuuriministeri *Suvi Lindén*

Laki

lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta 10 päivänä tammikuuta 1997 annetun lain (48/1997) 2 §:n 2 momentti, 3 §:n ja 5 §:n 1 momentin suomenkielinen sanamuoto sekä 9 ja 14 §, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 2 momentti laissa 637/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Koulumatkatukeen oikeutetut opiskelijat

Koulumatkatukeen eivät kuitenkaan ole oikeutettuja etä- tai yksityisopetuksessa, maksullisena palvelutoimintana järjestettävässä koulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa, näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon tai ammattitai erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa taikka palkallisessa työharjoittelussa olevat opiskelijat. Tukeen ei ole myöskään oikeutettu opiskelija, jolle koulutuksen järjestäjä on osoittanut maksuttoman asuntolapaikan, eikä opiskelija, joka ei käytä koulumatkaansa joukkoliikennettä tai koulutuksen järjestäjän järjestämää koulukuljetusta, vaikka hänellä olisi siihen mahdollisuus, eikä opiskelija, joka saa tukea koulumatkasta aiheutuviin kustannuksiin jonkin muun lain nojalla.

Koulumatkatukeen eivät kuitenkaan ole oikeutettuja etä- tai yksityisopetuksessa, maksullisena palvelutoimintana järjestettävässä koulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa, näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon tai ammattitai erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa taikka palkallisessa työharjoittelussa olevat opiskelijat. Tukeen ei ole myöskään oikeutettu:

1) opiskelija, jolle koulutuksen järjestäjä on osoittanut maksuttoman asuntolapaikan, *ellei ole erityisen painavia syitä sille, että opiskelija ei voi ottaa asuntolapaikkaa vastaan;*

2) eikä opiskelija, joka ei käytä koulumatkaansa joukkoliikennettä tai koulutuksen järjestäjän järjestämää koulukuljetusta, vaikka hänellä olisi siihen mahdollisuus; eikä

3) opiskelija, joka saa tukea koulumatkasta aiheutuviin kustannuksiin jonkin muun lain nojalla.

3 §

Koulumatkatuen myöntämisen edellytykset

Koulumatkatuki myönnetään opiskelijalle, jonka yhdensuuntainen koulumatka on vähintään 10 kilometriä ja koulumatkan kustannukset kuukaudessa ylittävät asetuksella säädettyä markkamäärän.

5 §

Koulumatkatuen määrä

Koulumatkatukena maksetaan edellä 3 §:ssä tarkoitetun markkamäärän ylittävät kustannukset lisättyinä asetuksessa säädetyllä markkamäärällä.

9 §

Muutoksenhaku

Koulumatkatukea koskevaan kansaneläkelaitoksen päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta opintotuen muutoksenhakulautakunnalta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Jos opintotuen muutoksenhakulautakunnalle annettava valitus on saapunut 1 momentissa säädetyn määräajan jälkeen, muutoksenhakulautakunta voi tästä huolimatta ottaa valituksen tutkittavakseen, jos myöhästymiseen on ollut painavia syitä.

3 §

Koulumatkatuen myöntämisen edellytykset

Koulumatkatuki myönnetään opiskelijalle, jonka yhdensuuntainen koulumatka on vähintään 10 kilometriä ja koulumatkan kustannukset kuukaudessa ylittävät asetuksella säädettyä määrän.

5 §

Koulumatkatuen määrä

Koulumatkatukena maksetaan edellä 3 §:ssä tarkoitetun määrän ylittävät kustannukset lisättyinä asetuksessa säädetyllä määrällä.

9 §

Muutoksenhaku

Koulumatkatukea koskevaan Kansaneläkelaitoksen päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta opintotuen muutoksenhakulautakunnalta. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Valituskirjelmä on toimitettava Kansaneläkelaitokselle 30 päivän kuluessa siitä, kun valittaja on saanut päätöksestä tiedon. Valittajan katsotaan saaneen tiedon päätöksestä seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on postitettu hänen ilmoittamallaan osoitteella, jollei muuta näytetä.

Jos opintotuen muutoksenhakulautakunnalle annettava valitus on saapunut 2 momentissa säädetyn määräajan jälkeen, muutoksenhakulautakunta voi tästä huolimatta ottaa valituksen tutkittavakseen, jos myöhästymiseen on ollut painavia syitä. Kansaneläkelaitoksen päätöstä on

muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

14 §

Viittaussäännös

Jollei tässä laissa toisin säädetä, noudatetaan soveltuvin osin, mitä opintotukilaissa (65/94) säädetään opintotuen toimeenpanosta, tarkistamisesta ja keskeyttämisestä, takaisinperinnästä, itseoikaisusta, lainvoimaisen päätöksen oikaisemisesta, tietojen käytöstä, salassapitovelvollisuudesta, ulosmittaus- ja siirtokiellosta sekä rahoituksesta.

14 §

Viittaussäännös

Jollei tässä laissa toisin säädetä, noudatetaan soveltuvin osin, mitä opintotukilaissa (65/1994) säädetään opintotuen toimeenpanosta, tarkistamisesta ja keskeyttämisestä, takaisinperinnästä, itseoikaisusta, *päätöksen poistamisesta*, tietojen käytöstä, salassapitovelvollisuudesta, ulosmittaus- ja siirtokiellosta sekä rahoituksesta. *Lainvoimaisen päätöksen poistamista koskevan esityksen tai hakemuksen ratkaisee kuitenkin opintotukilain 31 §:n 1 momentissa mainitun vakuutus oikeuden sijasta opintotuen muutoksenhakulautakunta.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2001. Sen 14 §:ää sovelletaan myös ennen sen voimaantuloa vireille pantuihin lainvoimaisen päätöksen poistamista koskeviin hakemuksiin ja esityksiin. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
